

ACC. N:R M. 7388 : 1-4

Landskap: Phäne Upptecknat av: Annette Samsson
Härad: Frosta Adress: Sjöringe
Socken: Ö. Sjöringe Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på fråget. n: 27

Om kök.

Särskilt kök skilt från vardagsstugan.

Kök som anv. för matlagning och annat.

Udrymme vid köket för daglig värdelse.

Omdaning av köken.

6 tr. II: 27.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 7388:1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

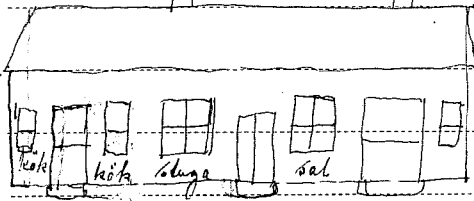
II: 26-27.

Boningshus med kök för matlagning skilt från vardagsstugan, de har alltid förekommit. Bondgårdarne har alltid efter gamla tiden varit så inredda. Köket var ju med öppen spis, och bakugn, med vägg helt skild från stugan. För i tiden begagnades köket även till tvätt. I större bondgårdar hade di inmurad gryta som även anv. för kokning av potatis till svin. De var ju köket helt skilt från stugan. Nu, eller för omkring 30 år tillbaka har di omändrat köken, så di har förvandlats till vardagsstuga med kökspis för matlagning. Så har di anordnat ute med ståstad eller fristående gryta under bar himmel, för tvätt. I di gamle boningshusen var alltid köket mitt i huset, så att stugan var inna väggen, och andra rum, vid andra sidan. De var rent en staka om köket var vid gaveln.

Här var gamla riksdagsmannestället, den boninglängan är kvar ännu. Efter gamla inredningen var stugan mitt på längan, så köket med bakugn vid ena sidan. Köket var så stort att de gick framför både bakugn och spiskammare, och ett litet gjughus. Där var inmurad gryta för tvätt. Om sommaren kunde di äta i köket, för att stugan då stod fin, annars var där långbord med bänkar i stugan.

Arvid
27

Boningslängan till riksdagsmannastället en enkel lockning, och över 100 år gammal. Framför köket var bakugnen, köket räckte bort till gaveln. De (huset) var s. k. delat på längden, den ändan, så köket räckte framför jugethus, spis-kammare, och bakugn. Den delen, från köksdörren till gaveln kunde du om sommaren anv. till ett äta i. Sen du börja med köksspis stod den i öppna skorstenen, den var vid den sidan mot stugväggen. Numera är de helt ondanat, så både kök och bakugn är vardagsstuga och kök samtidigt. Sådan gamla bondgårdar var här många för, onen ondanas nu. Där som du hade köksspis i stugan har du flyttat den ut i öppna spisen om sommaren, de gör du ännu, där som den gamla inredningen är. För långt tillbaka då du gamle boningshuset med öppna spisar var så eldades inte i stugan om sommaren. Då, om köket kunde göras så stort så du kunde vara där, annars kunde du sätta in en spis i ett rum som du alltid hade vid sidan om köket, lilla stua. I de gamla bondgårdarne var ju alltid antingen en lilla stua, eller som ovan, köket utgjorde även ett rum i sammanhang med varandra.

Särskilda kök med stugor i andra hus än böningshusen, fanns ej, utan i så måtto att någon stuga varit inredd för något ändamål. Som till någon gammal, eller på en gavel ett stort rum var, som ej var till annat bruk. Då togs de i bruk om sommaren. En gammal spis kunde di själva, eller som som hälet murar en sådan eldstad. Den murades med vanlig grästen och lera. De kan man ju fastslå, att di gamle böningshusen, särskilt i bondgårdarne var särskilt kök och storsuga. Där var ju alltid något utrymme vid sidan om köket som di tog till hjälps. Många inredde sängplats också i sådana rum under sommaren, så kunde stugan stå fin. I hus, eller mindre ställe som kök och förråd var ett, och där ej var mer än stuga, kammare, och kök, en ingång där hade di för de nästa dörrar, keppedörrar, för den öppna spisen. Di satte ut spisen som di hade i stugan, svan på den öppna spisen i skorstenen. Fanns de något utrymme utan för köket, om än oordnat så togs de till användning där åt di. Många hade sängplats på vinden om sommaren. Di hade di stugan snygg. De gjordes dels i de svandelen att di stappade med så mycket städning när di hade bränt. Och när di elda antingen på öppna spisen, eller i den di satt ut, kunde di elda med vad bränte som hälet.

Jag minns så väl i från min barndom överallt här den gamla typen på böningshus. Köket var ju alltid hött, och stugar för sig själva. Där blev ju aldrig så varmt i köket, de drog ju upp i skorstenen. Där var ju bra att vara när de var högt ute, Eller i något utrymme intill köket var svaltt och bra. Där var de riktigt och bra, så var ju stugar ren. Men de var förra tiders bruk. Numera, något efter 1900 har di i de nästa böningshusen tagit bort bakugan och öppen spis som inrett stort kök med köksöpis. De är nu vardagsstuga och kök i ett. Di har tagit så stort till den vardagsstuga och spis-kammare så där finns inget utrymme intill. Bli där för varmt i köket, eller vardagsst. att äta, får di äta ute. Så den gamla typen var fullt upp så bekväm. Så att före 1900 och långt tillbaka var köken helt för sig själva inte som nu vardagsstuga i samband. Särskilt då di brände, husbehovs-brände, då hade di särskilt större de var för sig själva, de var på en gavel på en gammal tänga, de var helt för sig själva. För i tiden hade di inte så många finrum, där var mera utrymme vid köket som kunde tas i bruk. Stårnen användes även vid sommartid och vid julstök.